

poezija, kao metafora

Dorđe Kuburić: VRHOVNA/TACKA, Matica srpska, Novi Sad, 1988.

zoran đerić

promišljenog sa elemntima osjetilong, fikcionalnog, transcendentalnog. Nešto preciznija odrednja bi zahtijevala da prizovemo u pomoć enigmatske metafore iz prve pjesme ove knjige, pjesme pod naslovom PAUZE koja je programsko odnosno autopoeitička. Dakako, ova prilika nije najpodesnija za spekulacije te vrste, što znači za minucioznu analizu jednog teksta, ali na nekoliko momenata ove pjesme je nužno obratiti pažnju.

Nadam se da neću čitavu stvar suviše simplifikovati ako kažem da fundamentalno mjesto u ovom programskom tekstu zauzima shvaćanje poezije koje bismo mogli imenovati kao »osmišljavanje apsurdna apsurdom«. Gde se život kao totalni apsurd osmišljava jedino drugim apsurdom. Ono se ispoljava na nekoliko mjesta, (»rimujem identične reči«, jednom sam čuo beskonačni sanot«, »da li je vasceli svet prolazio kada je moja metafora prenosila značenja nepomičnosti«) ali je ključno mjesto ovo:

miro vuca

»Polipi, bespolnim pute (daju meduze, a one,) polnim, rađaju polipe«. U navedena tri stiha, čini mi se, pročitavamo suštinski predznak Blaškovićeve poetike. Dakle, od racionalnog, metaforički opredmećenog u polipima, bespolnim (intelektualnim) putem stvoriti apstraktno a potom od njega polnim, (nadsvesnim) opredmećinim u meduzama, stvoriti ponovo racionalno. Ili, kako sam već rekao — osmisli apsurdom. (što bi mogla biti još jedna od bezbrojnih definicija »vascjele« poezije odnosno života. Na ovaj način, Blašković revitalizuje neke od osnovnih postulata egzistencijalizma. Čini to umješno, efektno ali ne i jednostrano odnosno isključivo.

Za kraj, izrekao bih još jedno, čini mi se, ne irelevantno zapažanje koje se tiče pjesnikovog jezika. Blašković, naime, očigledno sklon izražajnom artizmu, cijedi mogućnosti jezika do njegovih posljednjih kapi, ali istovremeno ne dopušta pretjeranu frekvenciju identičnih rješenja koja bi ga odvela u sfere manirizma i eksperimentisanja samo radi eksperimenta. I u ovom slučaju pjesnik, je uzmakao jednom od izazova koji autore gotovo po pravilu vode u krajnosti.

Knjigu CRVENE BRIGADE smatram nezabilaznom kad je riječ o kontekstu poezije pisane na SH jezičkom području zadnjih nekoliko godina.

»U čemu je nevolja s neobjavljenim knjigama? Da život protekne u njihovom prepravljaju« (Alfonso Rejes). Zato me raduje činjenica da je Dorđe Kuburić, najzad, objavio svoju prvu knjigu. A pre nego što iznesem razloge svoje radosti, pozabaviću se sa nekoliko većitih stvaralačkih dilema, tipa: jesmo li stvaraoci ili podražavaoci, jaki ili slabašni? Treba li da se odrekne pisanja, ukoliko ono pronalazi sklad tamo gde je kaos, ako veliča mir tamo gde vladaju buka i bes, ako trpi i muči se, ako leži poraženo, ako ne ume da »otkrije prizore kobne«, ako ne odvaja snagu od slabosti, oholost od mržnje, radost od tuge? Tog pisanja koje ne prepoznaje lakomost i zavist, koje se oduševljava spoljašnjim sjajem, baca prašinu u oči. Sporo se buni a brzo povlači.

Treba li da se odrekne te rabote koja nam se dozvoljava i ne dozvoljava nam ništa, koja nam daruje što nismo zaslužili a uskraćuje nam zasluženost? Da li je to naša moć ili naša nemoć? Gluvilo na zemlji ili glas nebesima?

Odričući se pera, da li se odričemo i moći, zadovoljstva i lepote, ili će nam se, tek posle poricanja, sva životna zadovoljstva ukazati u punoj snazi, jednostavnosti, čistoti?

Verujem da je i Kuburić, kao i ja, uostalom, vrlo često imao slične nedoumice, »napade« iskrenosti, a verujem i Vladimiru Jankeleviču kad kaže da iskrenost nije neka iščezavajuća pojava. A čovek? A pesnik? Kad propadne telo, da li sa njim, neminovno, zamire i duh?

U čemu je nevolja sa neobjavljenim rukopisima? Nemogućnost realizacije? Nemogućnost da se uspostavi dijalog sa svojim vremenom? Strah od prolaznosti? Utapanje u banalnosti svakodnevice, preživljavanje od danas do sutra, pretakanje pesničke energije i pijane čaše (razgovore)? Da li je smisao pisca tek knjiga, ograničena formatom, brojem stranica, slovnih znakova?

Kad otvorimo korice, knjiga ostaje bez zaštite, prepuštena rukama, poverljivim i nepoverljivim, pažljivim i nepažljivim. Knjiga, koja svoju sudbinu poistovećuje sa našim željama, sa našim slobodnim vremenom.

Što više čitam, sve više sumnjam u otiske na svom piscem stolu. I ima li razlike između onoga što pišemo i onoga što želimo da dobijemo? Da li je pisanje unutrašnje obeležje, opreznost, ili je pokazatelj radoznalosti, bezobzirne brbljivosti? Da li je pisanje neraspoloženja ili raspoloženje, izgubljena knjiga ili upisnica u određeni dan pre neodređene noći?

Nemam nameru da lamentiram nad sudbinom pisca. Ni Kuburić to ne čini. Voleo bih da mogu zabeležiti nešto suvislo o izgubljenosti individue, o raspinjanju bogova ili zveri, o poeziji. Činjenica je, Kami je to zapisao govoreći o svom apsurdnom čoveku, koji nam je vrlo blizak, ako to već nismo i mi sami: da »ljudi koji žive od nade teško se prilagodavaju ovom svetu«.

Kako je nastajala/nestajala ova knjiga — to najbolje zna sam pesnik. Već desetak godina prisutan u književnoj periodici, Dorđe Kuburić (rođen 1958) mogao je do sada objaviti i dve i tri knjige, ali nije. Zbog čega?

Možda je bolje da ne ispitujemo uzroke, bilo da su objektivne (uredništva prvih knjiga) ili subjektivne prirode (nesnalaženje, kvalitet, odnosno celovitost ponuđenog rukopisa). Nije svejedno. Posledice su sagledive: dugo neoknjižen, pesnik je bio nekako po strani, u senci, pomalo izvan konteksta generacije kojoj pripada. Pisao je, javljao se u časopisima (najčešće u POLJIMA), ispravljao /menjao, izbacivao/, odbacivao svoje stihove, svoje neobjavljene knjige. Eto gde je nevolja.

Nije mu protekao čitav život u prepravljaju i očekivanju prve knjige, ali je, ipak, (bez obzira kako to patetično zvučalo) deo života minuo. Otuda, kod Kuburića, sumnja i melanholijska, tj. sentimentalna ironija. To su, uostalom, sekundarni kvaliteti ove knjige. Primaran je, po mom osećanju, Kuburićev poetski senzibilitet i pritaženi erotski potencijal kojima tvori liriku punu heterogenosti, sukoba različitih stvarnosti, ali i razvijene svesti o carstvu znakova i simbola koji umnožavanjem i kombinovanjem daju nove vrednosti i nove realitete.

Ovako objedinjene (u četiri ciklusa, ukupno 39 pesama) ove pesme predstavljaju svojevrsan presek Kuburićevih pesničkih interesovanja: sintetizaciju poetskih postupaka, istraživanje forme i jezičke građe, itd.

Između pojedinih poetskih postupaka postoje uzročno-posledične veze, semantičko-sintaktička lutanja, razmena metafora i stihova. Kao da jedna pesma proizlazi iz druge, uvire-izvire, ali su, istovremeno, i samostalne lirske celine; one se dalje, mogu razlagati do samog jezičkog znaka (kao nosioca komunikativnog, ali i simboličkog smisla) koji, takode, ima samostalne vrednosti. Sve to doprinosi izražajnosti, ekspresivnosti i emotivnosti Kuburićevog pesničkog jezika. Od pojedinačnog do opšteg, odnosno od subjektivnosti, preko intersubjektivnosti do objektivnosti, i nazad. Ta emocionalno-simbolička obojenost pridaje izrazito lirski karakter Kuburićevim pesmama koji, po Bergsonu, otkriva pravu suštinu bića i stvari, njihovu individualnost i originalnost, njihovu lepotu i istinitost. Što je, po meni, još jedna prednost ove knjige, u odnosu na tekuću pesničku produkciju prvih knjiga i ne samo njih.

Već i samim prelistavanjem pesničke knjige VRHOVNA/TACKA da se primeti da je Kuburiću vrlo bitna vizuelizacija pesama, njihovi paralelni tokovi, semantička i grafička širenja stihova, tako da s posebnom pažnjom oblikuje svaki tekst, svaki pesnički niz. Uz to, njegove pesme su i zvučne, imaju sopstvene melodije i izvesnu »orkestraciju, u svome nesemantičkom sloju«, a vrlo često i određen muzički predložak: Mocart, Betoven, Debisi, Šopen. Kuburiću su podjednako draga klasična noćturna, ali i rokenrol (Dilan, Morison, Rid).

Muzika je u poeziji Dorđa Kuburića, pored tog eksplicitnog, prisutna i u metafizičkom i simboličkom vidu. Kuburić ne želi da izazove muzičke efekte, ali za potpuniji doživljaj i razumevanje njegovih pesama taj muzički kontekst (citati, ili samo aluzija na određenu, recimo rok kompoziciju) itekako je bitan, asocira na jedno dublje, slojevitije značenje — zvučenje — zračenje pesme, na određenu atmosferu, raspoloženje, uzbuđenje, iliti feeling.

Ne samo po toj muzičkoj ekspresiji (ponekad i impresiji), u svojim naj srećnijim i najupešnijim trenucima, pojedini stihovi Dorđa Kuburića pripadaju čistoj lirici koja se, znamo, stvara samo u trenucima najdublje i najličnije kontemplacije.

U tom i takvom, istinskom, neprestanom traganju za smislom življenja i pevanja, odgonetanju dokičivog i spoznatljivog, kao i onostranog, nedostupnog (Kuburićevom poetskom osećanju vrlo su bliska filofska poimanja, metafizička i tragička iskustva njegove lektire: Heraklit, Platon, Hajdeger, Helderlin, Kafka, Po, Dis, Borhes i drugi) — prepliću se san i java, radost i tuga, i čitav niz drugih kontrasta, bipolarnosti i dijahronije, što knjizi VRHOVNA/TACKA daje određenu (jer se može zapaziti) pesničku i duhovnu dimenziju.